

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för kommunikation och medier

Studieanvisning för forskarutbildning vid Institutionen för kommunikation och medier

Institutionen för kommunikation och medier är en tvärvetenskaplig och dynamisk forsknings- och undervisningsmiljö med ett ben i fakulteterna för humaniora och teologi (HT) och ett i samhällsvetenskapliga fakulteten (S). Här erbjuds utbildning från grund- till forskarnivå inom mediehistoria, retorik och medie- och kommunikationsvetenskap (MKV). Dessutom finns ett kandidatprogram i journalistik. De tre forskarutbildningsprogrammen utgår från tre olika utbildningsplaner. Det beror på dels ämnesinnehållet, dels det faktum att retorik och mediehistoria hör till HT-fakulteten medan MKV ligger under S-fakulteten. Det hindrar emellertid inte att det finns en doktorandgemenskap på institutionen som på olika sätt drar fördel av de möten som uppstår i det tvärvetenskapliga korsdraget. Som forskarutbildningsmiljö försöker KOM ha en pragmatiskt selektiv strategi och ta det bästa som de två organisatoriska enheterna erbjuder.

Forskarutbildningens styrning och reglering

Kapitel 5-7 i högskoleförordningen behandlar olika aspekter av forskarutbildning såsom doktorandanställning, utbildning och antagning (se länk nedan). Ett annat viktigt reglerande dokument i sammanhanget är "Föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Lunds universitet" (STYR 2018/562) samt de fakultetsspecifika "Föreskrifter för utbildningen på forskarnivå vid Samhällsvetenskapliga fakulteten" respektive "Bestämmelser för utbildning på forskarnivå inom humanistiska och teologiska fakulteterna" (se länkar nedan).

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100

<https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/foreskrifter-for-utbildning-pa-forskarniva-vid-lunds-universitet.pdf>

<https://www.sam.lu.se/sites/sam.lu.se/internt/files/foreskrifter-for-utbildning-pa-forskarniva-20171123.pdf>

https://www.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/ht/dokument/Utbildning/doktorand/Bestammelser_20151120.pdf

Forskarutbildning: innehåll och form

Forskarutbildning skiljer sig från grund- och påbyggnadsutbildning. Den är betydligt mindre strukturerad och som doktorand har man stora möjligheter – och stort ansvar – att själv påverka hur utbildningen ska se ut, företrädesvis i dialog med sina handledare. Den friheten ställer krav på att man är om sig och kring sig beträffande kurs-, litteratur- och konferensutbud och vilka olika möjligheter som finns. Därför är det alltid bra att prata mycket med doktorand- och forskarkollegor på institutionen (och fakulteterna) samt gå med i olika nätverk och email-listor (exempelvis ECREA, AoIR, FSMK, kulturstudier) för att på så sätt hålla sig ajour med vad som händer både i den egna organisationen och på forskningsfältet.

De allmänna studieplanerna (ASP) är grunden för forskarutbildningen. De finns samlade här:

<https://www.kom.lu.se/forskning/forskarutbildning/>

Alla forskarutbildningar (i Sverige) omfattar 240 högskolepoäng. På KOM fördelas dessa mellan en avhandlingsdel om 180 högskolepoäng och en kursdel om 60 poäng. Vissa ASP anger vilka eller vilken typ av kurser som är obligatoriska. Kurser kan vara av olika slag: exempelvis teoretiska eller metodinriktade forskarutbildningskurser i institutionens eller fakulteternas regi. Det kan också handla om kurser som man läser på andra lärosäten, nationellt eller internationellt, eller genom att delta i en sommarskola, en företeelse som blir allt vanligare i den internationella forskarvärlden (ECREA:s sommarskola är en av dem). En mycket vanlig typ av kurs är individuella läskurser. En läskurs karakteriseras av att man i samarbete med handledare sätter samman en litteraturlista inom ett avgränsat forskningsområde som man fördjupar sig genom att skriva ett paper (examinationsform). Vad och vilka kurser man ska läsa, och i vilken ordning, är något man rådgör och planerar med sina handledare. Det finns också möjlighet att läsa en kortare högskolepedagogisk kurs, något som är ett krav om man också ska undervisa under doktorandtiden.

Doktorandkurser som fakulteterna erbjuder:

<https://www.ht.lu.se/utbildning/forskarutbildning/forskarutbildningskurser/>

<https://www.sam.lu.se/en/internal/research-and-education/phd-studies/phd-courses>

Högskolepedagogiska kurser:

<https://www.ht.lu.se/utbildning/personalutbildningar/hogskolepedagogik/>

<https://www.sam.lu.se/en/internal/research-and-education/courses-for-teaching-in-higher-education>

Avhandlingen utgör huvuddelen av forskarutbildningen. Det är i avhandlingen som man som doktorand slutgiltigt visar sin självständighet som forskare: en som kan formulera ett intressant och vetenskapligt problem, designa och planera ett metodologiskt genomförande samt genomföra en självständig analys. Avhandlingen kan antingen skrivas som en monografi eller i form av en sammanläggningsavhandling, det vill säga 3-5 vetenskapliga artiklar som hålls samman av en så kallad kappa. Om sammanläggningsavhandlingar finns att läsa i dokumentet ”Riktlinjer för sammanläggningsavhandling i Medie- och kommunikationsvetenskap”:

https://www.kom.lu.se/fileadmin/user_upload/kom/Filer/PDF/MKV/Riktlinjer_foer_sammanlaeggingsavhandling_i_medie-och_kommunikationsvetenskap.pdf

Individuell studieplan

En av de första sakerna man gör som nyanställd doktorand är att i dialog med sina handledare upprätta en individuell studieplan (ISP), ett slags tidsplan för den egna forskarutbildning och dess olika delar. Det är huvudhandledarens ansvar att en sådan upprättas. I ISP:n skriver man in planerade aktiviteter termin för termin, exempelvis handledning, kurser, fältarbete, vistelse i arkiv, kapitelskrivande, konferenser och seminariepresentationer, framför allt med syftet att strukturera utbildningen. Med andra ord, skrivandet av en individuell studieplan bör inte betraktas som en pålaga utan som ett verktyg för att synliggöra, och därmed underlätta, arbetsprocessen. Som sådant är det ett väldigt viktigt dokument. Samtidigt ska det inte stickas under stol med att vi har alla olika sätt att arbeta och den strukturerade arbetsprocess som ISP-dokumentet inbjuder till passar vissa bättre än andra. Den individuella studieplanen är som nämnts ett resultat av en dialog mellan doktorand och handledare. Värdet av den dialogen ska inte underskattas. Den är bland annat viktig för att harmonisera doktorandens och handledarens förväntningar i förhållande till utbildning och varandra. Den individuella studieplanen är ett dynamiskt dokument som följs upp och revideras årligen.

HT-doktorander loggar in på sin ISP via <https://internt.ht.lu.se> medan S-doktorander loggar in här <https://www.sam.lu.se/internt/forska-och-utbilda/forskarutbildning/individuella-studieplaner>

Handledning

Som doktorand har man rätt till handledning under fyra års heltidsstudier eller motsvarande, motsvarande 300 timmar. I de flesta fall har varje doktorand två handledare, men det förekommer att man har en tredje handledare. En av dem är huvudhandledare. Handledarnas roll är att stödja och ställa krav både i relation till den forskningsmässiga, professionella och karriärmässiga utvecklingen. Handledning är således inget som enbart är kopplat till avhandlingsskrivandet utan berör allmänna studieplanens alla lärandemål och forskarutbildningens alla aspekter, exempelvis kurser, konferenser, institutionstjänstgöring/undervisning, forskningskommunikation och, i sinom tid, arbetsmarknad. ”Forskarutbildningshandledning handlar om att skapa en kollega” som en klok person har uttryckt det. Alla dessa aspekter indikerar den potentiellt nära kopplingen mellan handledning och individuell studieplan.

Relationen handledare–forskarstuderande kan se väldigt olika ut. Därför är det viktigt att man som doktorand vid ett tidigt stadium av forskarstudierna ha ett öppet samtal med sina handledare om förväntningar rörande de involverades roller och ansvar, kommunikation och handledningens former. Det kan handla om att diskutera struktur för handledning, till exempel att man önskar planera handledningsmöten terminsvis. Det kan också handla om så konkreta saker som vem som ska ta initiativ till att mötas eller vem av handledarna man frågar om vad. I övrigt bör det poängteras att en doktorand alltid har rätt att byta handledare, något som också betonas i de allmänna studieplanerna för forskarutbildning. Sådana ärenden handläggs av prefekt eller studierektor för forskarutbildningen.

Presentationer

En central del av forskarutbildningen är att presentera sin forskning i olika fora, exempelvis seminarier, workshops och konferenser. Syftet är ofta tudelat, det handlar dels om att redogöra för och sprida sin forskning (gäller framför allt konferenser), dels möjligheter att få ytterligare konstruktiv input. På KOM ska varje doktorand presentera sin pågående forskning vid minst tre tillfällen: idéseminarium,

halvtidsseminarium och slutseminarium. Former och riktlinjer för dessa seminarier finns i dokumentet ”Vägledning för idé-, halvtids- och slutseminarier vid institutionen för kommunikation och medier”

https://www.kom.lu.se/fileadmin/user_upload/kom/Filer/PDF/Diverse/Va_gledning.pdf

Därutöver uppmantras doktorander att göra ytterligare presentationer vid institutionens högre seminarium (se nedan) för att därmed få än mer konstruktiv kritik och värdefulla synpunkter från det tvärvetenskapliga kollegiet. Det kan exempelvis handla om att presentera utkast till artiklar eller avhandlingskapitel i ett så kallat arbetsseminarium.

KOM ingår i ”Train”, ett nätverk med institutioner som har forskarutbildningar i medie- och kommunikationsvetenskap. I nätverkets regi (enligt stafettprincipen) anordnas en årlig doktorandkonferens där doktorander från lärosätena har möjlighet att presentera pågående arbete och få feedback från doktorander och seniora forskare från andra lärosäten än det egna. Det är en uppskattad begivenhet som erbjuder möjligheter att knyta kontakter och (med årlig regelbundenhet) träffa doktorandkollegor från institutioner i hela Sverige. En grundläggande princip för Train-nätverket är att kostnader i samband med den årliga konferensen inte ska få inkräkta på doktorandens ograduerade medel (se nedan) utan bekostas av institutionerna. Utöver den årliga konferensen anordnar Train-nätverket även vissa återkommande forskarutbildningskurser.

En annan populär aktivitet i sammanhanget är ECREA’s Summer School, en forskarskola för doktorander i medie-discipliner i hela Europa (se <https://ecrea.eu/page-18215>).

Akademiska samtal och kollegial input är generellt sett en central del av all forskning. Förutom ovanstående, mer formella, seminarieformer uppmanas doktorander att skapa informella läsgrupper, läsa och kommentera varandras texter och även kontakta kollegor på institutionen som man tror kan ha input på det man för närvarande arbetar med. Ett sådant informellt utbyte mellan det som i högskolepedagogisk forskning kallas ”kritiska vänner” är mycket värdefullt. I ett större sammanhang kan det kopplas till hur kollegial granskning (peer review) är en central princip och praktik för allt akademiskt arbete, till exempel i fråga om publiceringar, forskningsansökningar och tjänstetillsättningar.

Högre seminariet

Som doktorand gör man det till en rutin att delta i KOM:s högre seminarium som äger rum (nästan) varje onsdag mellan 13-15 under terminstid. Seminariets innehåll är blandat: vanliga inslag är nationella och internationella forskare som presenterar sin senaste forskning, doktorander som presenterar sitt avhandlingsarbete (se ovan) samt institutionens övriga forskare som presenterar pågående forskning (så kallade arbetsseminarier). Institutionen hyser också en annan seminarieserie, nämligen Film- och mediehistoriska seminariet med cirka 4-5 seminarietillfällen per termin:

<https://www.kom.lu.se/forskning/konferenser-och-natverkstraffar/>

Praktiska och administrativa frågor

Doktorandtillvaron kantas av organisatoriska system, praktiska rutiner, administrativa frågor och olika ansvariga personer. Det är omöjligt att lista allt i ett sådant här dokument, nya problemställningar knutet till byråkratin kommer ständigt att dyka upp.

Alldeles i början av forskarutbildningen blir mötet med alla system särskilt påtagligt. Här är en kort presentation av några av de viktigaste.

Primula är LU:s löneadministrativa system och därmed väldigt viktig: ingen primula-registrering, ingen lön. Registrering sker i samband med att man blir anställd, ett förfarande som ser olika ut beroende på fakultetstillhörighet. Inom HT är det fakulteten som anställer doktorander, medan doktorander i MKV (S) anställs av KOM. Det är således HT:s fakultetskoordinator respektive KOM:s prefekt som kan bistå om några problem skulle uppstå med registreringen i Primula. Primula används även för semester- och ledighetsansökan.

Lucat är, skulle man nästan kunna säga, alla administrativa systems moder. En så kallad Lucat-identitet öppnar dörrar på Lunds universitet. Lucat gör att man får en personlig mailadress, en personlig webbsida, ett LUCRIS-konto och ett LU-kort. En Lucat-identitet genereras automatiskt i samband med anställning. Kort sagt, du är ingenting utan en Lucat-identitet.

LU-kortet, märkt ”employee”, är ett multikort fungerande som passerkort (till det egna kontoret och till lärosalar) och bibliotekskort. Det används dessutom i interaktionen med printrar och kopieringsmaskiner. Kortet hämtar man på UB. Läs mer här: <https://lukortet.lu.se>

Ladok: Också som doktorand är man knuten till Ladok, ett nationellt system för dokumentation av alla studier. Registrering kan göras via Studentportalen (www.student.lu.se).

Lupin är det ekonomiska inköpssystemet, det vill säga varifrån man köper böcker och resor samt godkänner fakturor.

LUCRIS är LU:s forskningsportal, vilket betyder att alla typer av forskningsaktiviteter ska läggas in i det här systemet. En lathund för hur man registrerar sina olika forskningsaktiviteter hittas här: https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/lathund_till_lucris.pdf

Det kan vara bra att känna till vilka personer/roller som på olika sätt kan vara behjälpliga i relation till det administrativa. I första hand finns handledare som har kunskap om det mesta som rör utbildningen. Studierektorn för forskarutbildningen kan man vända sig till gällande administrativa utmaningar, men också alla andra typer av frågor som man inte kan/vill ta med handledarna. Prefekten har det övergripande personalansvaret på institutionen och det är också hen som man har utvecklingssamtal med som doktorand. Här är det viktigt att understryka att upplevda problem i relation till handledare, kollegor, ledning, annan person eller företeelse kan tas upp med studierektor eller prefekt när som helst. Personalsamordnarna på Institutionservice är behjälpliga med frågor som rör anställning, exempelvis, frågor om lön och skatt, intyg av olika slag, personliga utlägg, uppehållstillstånd, etc. Studieadministratören vänder man sig till med frågor rörande ladokregistreringar. Dessutom finns ett skyddsombud på institutionen som man vänder sig till om man upplever problem relaterade till arbetsmiljön (fysisk och psykosocial). För HT-doktorander är även fakultetskoordinatören en viktig person i alla typer av anställnings- och utbildningsfrågor. Därutöver kan nämnas att de två studierektorerna för grundutbildningen har man kontakt med när man undervisar – eller vill undervisa.

Anställning, ekonomi, budget

En doktorandtjänst är en tidsbegränsad anställning. Under anställningstiden har doktoranden samma rättigheter, skyldigheter och anställningstrygghet som alla andra anställda. Det innebär exempelvis rätt till semester, förmåner som friskvårdsersättning, rätt att sjukskriva sig, vara hemma för vård av sjukt barn och i vissa fall vara tjänstledig. Det går att läsa mer om detta på Medarbetarwebben, bland annat här:

<https://www.medarbetarwebben.lu.se/anstallning/lon-och-formaner/formaner>

<https://www.medarbetarwebben.lu.se/anstallning/sjukfranvaro-semester-och-ledigheter>

Anställningen som doktorand medför också några specifika villkor. Den fyraåriga tjänsten kan exempelvis sträckas ut genom att man som doktorand gör institutionstjänstgöring (oftast undervisning) under maximalt 20 % av arbetstiden. Också förtroendeuppdrag som studeranderepresentant berättigar till förlängning av anställningen i motsvarande grad. Doktoranderna på HT måste ansöka om förlängning hos fakultetskoordinatören.

Varje doktorand har ekonomiska medel till sitt förfogande. Det handlar om dels så kallade ograduerade medel dels en budget för kostnader i samband med disputation. De ograduerade medlen är en personlig pott med pengar som varje doktorand disponerar själv och som är avsedd för – och begränsad till – konferensresor, litteratur, forskningsmaterial och andra utgifter som är direkt relaterade till utbildningens genomförande. Medlen är tidsbegränsade, det vill säga de kan endast utnyttjas under anställningstiden som doktorand.

Det är dock värt att påminna om att det finns många utlysningar och fonder att söka ekonomiska medel från, exempelvis för resor och uppehåll i relation till konferenser, fältarbete och arkiv. Här kan också nämnas de stora möjligheterna till utbytesstudier och personalmobilitet som olika program erbjuder. De olika bidragen, fonderna och utbytesprogrammen finns på fakultetsnivå såväl som central universitetsnivå. Här kan du läsa mera:

<https://www.medarbetarwebben.lu.se/forska-och-utbilda/stod-till-forskning/rese-och-forskningsbidrag>

<https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/forteckning-over-stipendier-och-bidrag190918.pdf>

Om internationella utbyten:

<https://www.ht.lu.se/international>

<https://www.sam.lu.se/en/education/exchange-studies/faculty-international-office>

Lönen som doktorand är reglerad i så kallade etapplyft som bestäms utifrån hur långt man har kommit i sin utbildning. För doktorander tillhörande Samhällsvetenskapliga fakulteten sker tre etapplyft vilka motsvarar 25, 50 och 75 procent av utbildningen. För doktorander inom humaniora är det två etapplyft, när 50 respektive 75 procent av utbildningen har avverkats. Det är handledaren som har ansvar för att etapplyft sker. Som doktorand bör man dock vara uppmärksam på sin lönenivå och bevaka sina intressen. Det är till exempel viktigt att ansökningarna om etapplyft blir inskickade i tid. Etapplyft och deras inträffande är således något som man ska diskutera med sina handledare redan i ett tidigt skede av forskarutbildningen, frågan kan exempelvis vara en aspekt av den individuella studieplanen.

En relaterad fråga är den årliga rapporteringen av aktivitet och finansiering som alla doktorander måste göra. Studieadministratören skickar ut påminnelse när det är dags.

Möten och sammankomster

Doktorandkollektivet är en viktig grupp på institutionen. Därför är de också representerade i institutionens främsta beslutande organ, institutionsstyrelsen. Doktoranderna utser själva vem som ska vara deras representant. Ett annat av institutionens fora är handledarkollegiet. Det är doktorandhandledare som träffas två gånger per termin för att diskutera frågor som rör forskarhandledning och forskarutbildning. Handledarkollegiet kan bereda ärenden, men den har ingen formell beslutanderätt. Också i denna grupp finns en plats till förfogande för en av doktorandgruppen utsedd doktorandrepresentant.

Utöver dessa fora kallar studierektorn för forskarutbildningen till cirka två doktorandmöten per termin. Dagordningen brukar vara tämligen öppen och formas efter gruppens önskemål. En fast punkt på dagordningen är information och nyheter från fakulteter och institution. Det är också vid dessa möten som doktorandrepresentanter till institutionsstyrelse och handledarkollegium brukar utses.

Det har periodvis funnits andra doktorandsammankomster, exempelvis regelbundna gemensamma frukostar eller liknande. Dessa informella träffar har anordnats av doktoranderna själva. Från institutionens sida uppmuntras den typen av samvaro. Inte minst för att doktorandtillvaron lätt kan upplevas som ensam, och att då få dela ljusglimtar och ventilera dilemman kan ha ett mycket stort värde.

Disputation

Disputationen är nödvändigtvis inte det sista som sker på forskarutbildningen (det kan ju finnas kurspoäng kvar att examinera), men definitivt det festligaste. Den ceremoniella avslutningen omgärdas av både traditioner, formella regler och en hel del administration. En av de saker som sker är den så kallade spikningen som äger rum minst tre veckor innan disputationen. Under festligare former spikar då författaren handgripligen upp sin avhandling på väggen som ett tecken på att den är offentlig tillgänglig för granskning. De formella aspekterna av disputationen beskrivs i de olika styrdokument som refereras och länkas till i stycket "Forskarutbildningarnas styrning och reglering" här ovan. Som doktorand kanske det är än viktigare att hålla reda på det praktiska och det administrativa aspekterna samt när och hur de ska planeras. Det ser något olika ut på de två fakulteterna, men båda har tagit fram anvisningar för vad man ska tänka på.

Doktorander på HT hittar instruktionerna här:

<https://www.ht.lu.se/utbildning/forskarutbildning/disputation/doktorsdisputation/>

Doktorander tillhörande samhällsvetenskapliga fakulteten hittar instruktioner här:

<https://www.sam.lu.se/internt/forska-och-utbilda/forskarutbildning/disputation>

samt här: <https://www.sam.lu.se/internt/sites/sam.lu.se.internt/files/checklista-disputation-170925.pdf>

